

“Ông già và Bì n c”, tác ph m c a Văn hào Ernest Hemingway, n hành năm 1952 khi ông còn đ o Cuba, mô t m t ông già đánh cá nghèo kh s ng b bì n đ o này, m t ngày n ra kh i v i chi c thuy n nh c a ông. Nhi u l n trong su t đ i, ông đã tr i qua nh ng ngày lênh đênh trên bì n đ đánh cá ki m ti n nuôi gia đình. L n này ch m i tr i qua ba đêm, ông đã may m n vào lúc khuya g p m t đàn cá chu n l n nh y nhót bao quanh thuy n ông. Đây là đ p may hi m có, vì cá chu n x ng l n nh ng th t ngon, bán r t m c ti n ch . Ông dùng lao đâm trúng m t con cá l n dài đ n 18 b (kho ng 5 mét), hì h c l i lên thuy n, con cá đã ch t. Ông m ng l m, bèn giòng dây c t th con cá ch t xu ng bì n đ chèo thuy n kéo vào b . Trong khi đó m t đàn cá m p ng i th y mùi máu, đã bám sát thuy n. V đ n b n, ông kéo con cá lên, th y con cá chu n nh tênh. Thì ra đàn cá m p đã r a h t th t, cá ch còn tr x ng. Ông già th t v ng, đau kh nghĩ đ n gia đình nheo nhóc n nhà. Nh ng ch qua m t ngày, đêm hôm sau ông l i chèo thuy n ra kh i nh th ng không chút bu n n n. Đây là c m t tinh th n kiên c ng b t khu t c a m t con ngu i nghèo kh , không bi t đã bao l n chi n đ u, nh ng v n bình th n tr c m i hoàn c nh, dù th ng l i v vang ho c th t b i đau đ n trong cu c đ i c a ông.

Đó là m t cu n ti u thuy t h c u c a m t th i đã qua. đ đây tôi mu n nói đ n th i nay và cũng là chuy n th i cu c có th t đang đi n ra tr c m t m i ng i. Vì th bài có t a đ “Ông già và Ti-Vi”. Ông già này không có tên, vì ông cũng ch là m t trong ph n đông có đ n c tri u ông già khác đã l n tu i kho ng trên đ i 80 đang s ng trên đ t M và là công dân M , tóm l i đó là ông già c a đ i chúng. Đ i chúng M vào th i đi m hi n t i bao g m đa s là g c ng i da tr ng nh x a, nh ng ngày nay s ng i g c ch ng t c khác đã nhi u h n tr c, t kh p năm châu đ n ch ng h n g c Phi châu, g c Nam M , g c Âu, g c Á, trong đó c nhiên có g c Vi t. Các ông già qu n chúng đó đã đ n tu i v h u t lâu ph n đông vì hoàn c nh đang s ng cô đ n, xa con cháu và ng i b n đ i đã khu t bóng. V y cu c s ng c a nh ng ông già đó nh th nào? V v t ch t các ông đã có ti n h u, ti n tr c p c a chính ph . Nh ng v tinh th n, các ông có c m t v n đ l n.

Các ông có m t n i bu n day đ t th t khó t , vì các ông bi t và đang th y s s ng c a các ông đã b t đ u ra đi b ng nh ng b c ch m rãi. Vì th các ông th v i thiên h s , ch ng mu n nhìn đ n nó làm chi cho m t. N u là m t ông già g c Vi t, có chút duyên n v i văn ch ng trong thu niên thi u, ch c h n ph i nh đ n m t câu th th i T l c Văn đoàn t th k tr c “Gác áo phong s ng trên quán tr , l ng nhìn thiên h đón Xuân sang”. Vui , bu n , ta đâu c n bi t, ta s p r i b nó r i. Nh ng t t ng y m th nh v y, nói chung cho t t c m i ng i già không riêng m t nhóm ch ng t c nào, không ph i b t ngu n t l sinh t mà b t ngu n t m t nguyên nhân khác đáng quan tâm h n s s ng ch t. Đó là m c c m c a m y ông cho r ng mình đã tr thành v t ph th i, c a th a b thùng rác c a xã h i. S m c c m đó đ a đ n ch ng tr m c m v i nh ng h i ch ng nh t v n hay t h i h n, ch ng h n b nh m t trí nh đ n đ n đ quên lãng t t c và tr thành “ho t t nhân”, s ng không ra s ng, ch t không ra ch t.

Nhäng cũng may, mät hôm các ông già đäi chúng đä , chät thäy ông không cô đän näa. Các ông bäng thäy có mät ngäi bän chung thäy chäng bao giä räi bä ông, vän luôn luôn ä trong phòng ngä cäa ông, chä vì ông vô tình, không đä ý đän thôi. Ngäi bän đó là cái máy TV cäa ông. Nó là máy làm sao làm bän väi ông đäc? Träc đây ông vän mä máy xem qua tin täc, räi tät máy, chäng thèm ngäng đän nó näa. Nhäng mäy năm gän đây ông nhìn đän nó luôn vì tuy chán đäi, ông tä nhiên vän thäy cän phäi xem, vào thäi kä thä giäi bäc qua đäu Thiên niên kä III, con ngäi có nhiäu chuyän lä nên ông xem nhiäu hän. Xem cho đä buän hay chä vì tò mò đôi chút, bät luän vì lý do gì, ông cũng xem qua räi bä chäng cän suy nghĩ gì thêm. Nhäng vào thäi Cable TV và kä thuät HD tân tiän, täo ra mät sä bùng nä truyän thông, có đän hàng trăm kênh TV mäi, không phäi chä có tin täc mà còn có nhäng kênh chuyên phä biän phim Đän änh, kä cä nhäng phim cäa thäi quá khä gäi là “cä đän”, thäc ra là nhäng phim cän đäi chä cách đây ba, bän chä năm. Chính vì cäng nhä xem phim đã làm các ông già cän cäi bäng trä thành nhäng tay nghiän phim, täng mäi gäi là “cinemania”. Tä đây các ông nhän thäy cái máy TV không chä là bän, mà còn là mät ngäi Thäy rät häp đän. Häp đän hän cä nhäng ngäi tình cäa các ông khi còn trä. Gäi máy TV là ngäi Thäy, chäng hóa ra là kiäu cách “läp đä” chẳng?

Väy hãy thä häi “häc” là cái gì? Giän đä, đó là mät sä tích lũy kinh nghiäm. Mät đäa trä đi häc läp mäu giáo, nó nghe cô giáo đäy nó täng chä, đäa trä nhä thuäc lòng, đó là nó đã có kinh nghiäm vä nhäng chä đä. Län lên, đäa trä đi tä Tiäu häc lên Trung häc hay hän, nó đi häc nhäng cũng là tích lũy kinh nghiäm...Đän các cäp Đäi häc, hiän nhiên ngäi sinh viên träng thành đã bäc vào thäi kä häc đä räi tä luän lý hay khäo nghiäm đä tìm ra kät quä, đây là tích lũy kinh nghiäm. Mäy ông già ngày nay “nghiän” ông Thäy là cái máy TV vì nó đã cho các ông biät täng giä täng phút nhäng sä viäc đang xäy ra trên khäp thä giäi. Các ông tò mò chẳng? Không, häc häi đäy! Các phim đän änh trên TV là trò giäi trí chẳng? Nó còn hän gäp bäi län giäi trí, vì đó là nhäng câu chuyän vä con ngäi, vä nhäng cuäc säng väi nhäng tình tät éo le, phäc täp, xem phim vui đä cäi lên nhä näc nä, phim buän đä có lúc phäi nhä lä thäng đau. Ông Thäy TV đã đäy nhäng bài häc thäm thäa vä tình, tình đäi cũng nhä tình ngäi, chä thäi cä là nhân tình thä thái, nhät là tình yêu cäa trai gái.

Tuy nhiên ä đây có mät đäm vô cùng quan träng cän ghi nhä. Con ngäi không phäi là cái máy in bän sao (copier), con ngäi có bä óc đä phân biät phäi trái. Con ngäi häc bài häc vä tình ngäi hay tình đäi cäa mät cái máy, không phäi đä bät chäc y hät, nhäm mät hành đäng bät luän phäi trái, träng đen. Bä óc con ngäi có sän mät cái máy läc (filter) vi diäu nhät trên thä gian này. Cái máy läc đó có tên là läng tri (consciousness) hay tâm thäc cũng väy. Đó là läng tâm, đäc đä cäa con ngäi. Tri là biät, là có kiän thäc sâu räng đä biät đâu là thät, đâu là giä, đä sàng läc loäi bä nhäng thói hä tät xäu chäng hän nhä läm đäng danh nghĩa, vu khäng häi ngäi ngay thäng. Hãy mä bä óc ra đä thäu vào nhäng tä täng tä do trong sáng cäa thäi đäi mäi, thay vì đóng óc đä giä chät chä truäng bäo thä cäc đoan đã läi thäi.